

PARTICULARITIES OF TRAINING AND RETRAINING OF MARITIME SECURITY OFFICERS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-48>

COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL TRAINING: THE MODERN CONTEXT

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ: СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ

Baltadzhy Polina Mikolaevna

*Candidate of Law, Associate Professor,
Professor at the Department
of State and Legal Disciplines
Odessa State University
of Internal Affairs
Odessa, Ukraine*

Балтаджи Поліна Миколаївна

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри державно-
правових дисциплін
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса Україна*

Aksenova Anastasiia

Oleksandrivna
*Student
Institute of Law and Security
Odessa State University
of Internal Affairs
Odessa, Ukraine*

Аксенова Анастасія

Олександрівна
*Студентка 2 курсу
Інститут права та безпеки
Одеського державного університету
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Неможливо переоцінити роль професійної освіти для ефективного функціонування та сталого розвитку сучасного суспільства. Розвинена система професійної підготовки створює міцний фундамент для соціально-економічного зростання, формування культурно-духовного благополуччя нації та забезпечення стабільності в усіх сферах життя. Вища освіта виступає стратегічним ресурсом, що спрямований на гармонізацію соціального і економічного розвитку, підвищення рівня добробуту громадян та зміцнення позицій країни на міжнародній арені. Саме через розвиток вищої освіти досягається реалізація національних інтересів, зміцнюється авторитет держави в глобальному середовищі, створюються умови для якісного саморозкриття кожної особистості і формування позитивного іміджу держави. Сьогоднішні реалії яскраво демонструють вагомість і значущість якісної професійної підготовки,

зокрема у контексті забезпечення ключових функцій держави. До таких належать оборонні, правоохоронні та миротворчі завдання, що є важливими аспектами національної стратегії розвитку. В сучасних реаліях комунікативна компетентність і навички реагування на конфліктну комунікацію мають стати обов'язковим елементом фахової освіти. Для представників правничих професій це елемент передбачений стандартом освіти, водночас вміння будувати конструктивний діалог, мислити нестандартно, обирати комунікативну стратегію, слухати і чути іншу позицію, ставити запитання, використовувати нейтральну мову, відділяти проблему від людини, факти від емоцій, з повагою ставитись до точки зору опонента, в процесі пошуку оптимального рішення віддавати перевагу рішенням на основі консенсусу, розуміти наслідки ескалації конфліктної комунікації – навички які мають важливе значення не лише для професійного, а й для особистого становлення. Якісна, системна професійної освіти є не лише основою для індивідуального розвитку громадян, але й вирішальним чинником загального прогресу суспільства.

Зі зміною світу змінюються методи і форми навчання, способи подолання конфліктів, формуються нові інститути і техніки, нова культура взаємодії. Медіація, як альтернативний метод вирішення спорів, стає важливим компонентом сучасної фахової освіти. Відповідно до положень Закону України «Про вищу освіту» та освітнього стандарту за спеціальністю 081 «Право», здатність до ефективної комунікації, ведення переговорів, управління конфліктами та впровадження альтернативних способів вирішення суперечок визначена ключовою для фахівців у правничій сфері. Разом з тим, після прийняття Закону України «Про медіацію» у 2021 році і отримання офіційного правового статусу, інститут набув широкої популяризації і став частиною професійних програм правників, соціальних працівників, психологів, військових.

Суттєва роль медіації в юридичній професії полягає у розвитку у майбутніх правників компетенції ефективного й професійного урегулювання конфліктів. Відповідно до положень Закону України «Про медіацію», основна мета цього процесу полягає у сприянні сторонам у досягненні взаємовигідного рішення. Медіація передбачає використання комплексу методик, зокрема комунікативних технік, фасилітаційного підходу, переформулювання, емпатійного слухання, а також аналізу позицій і інтересів зацікавлених сторін. Для сучасного фахівця опанування таких навичок не лише підвищує рівень професійної майстерності, але й робить його спроможним знижувати рівень конфліктності в суспільстві, тим самим сприяючи утвердженню високої правової культури. Особливої уваги, в цьому контексті, потребує

питання підготовки фахівців, професійна роль яких реалізується в процесі комунікативної взаємодії на різних рівнях.

У процесі фахової підготовки необхідно враховувати сучасні європейські стандарти, зокрема норми Європейського Союзу та Ради Європи. Рекомендація Rec(2002)10 акцентує увагу на важливості інтеграції медіаційних механізмів у правові системи держав-членів. В Україні адаптація європейських підходів знаходить своє вираження у реформуванні юридичної освіти, спрямованої на розвиток практичних компетентностей. Це передбачено стандартом вищої освіти, затвердженим Наказом МОН № 1183 від 24 грудня 2019 року. У межах цієї реформи особливий акцент робиться на формуванні навичок ефективної комунікації, вирішення конфліктів та пошуку оптимальних рішень, базованих на забезпеченні балансу інтересів.

Використання медіаційних технік, серед яких активне слухання, постановка відкритих запитань, перефразування, віддзеркалення емоцій та методика розмежування позицій і інтересів, слугує важливим чинником у формуванні професійної компетенції юриста щодо ефективного ведення комунікації у складних обставинах. Застосування цих підходів сприяє зниженню рівня конфліктності, встановленню атмосфери довіри, відновленню порушеної взаємодії та створенню основ для продуктивного діалогу.

Медіація набуває все більшого значення в умовах сучасного реформування судової системи України, особливо враховуючи положення Концепції реформування системи юстиції, яка акцентує увагу на необхідності зменшення навантаження на судові установи шляхом впровадження альтернативних способів вирішення правових спорів. Важливість цього підходу підкріплюється нормами закону України «Про судоустрій і статус суддів», який покладає на суди обов'язок забезпечувати сприятливі умови для досягнення мирного врегулювання конфліктів, стимулюючи сторони до розгляду суперечностей в неконфліктний спосіб. Додатково, процесуальні кодекси України закріплюють законодавчу базу для використання медіації, надаючи сторонам можливість обрати цей механізм у рамках судових процедур. Зокрема, стаття 16 Цивільного процесуального кодексу України прямо передбачає право учасників судового процесу впроваджувати процедуру медіації на будь-якому його етапі, як до винесення рішення судом, так і після його оголошення. Такий підхід спрямований на зниження кількості тривалих і складних розглядів справ, сприяючи більш ефективному використанню ресурсів судової системи та поліпшенню доступу до правосуддя для громадян.

Цінною є інтеграція медіації у кримінальне провадження. Закон України «Про пробацію», Кримінальний процесуальний кодекс

(статті 46, 468–475) та норми ювенальної юстиції передбачають застосування відновного правосуддя, де медіація є ключовим елементом. Мета такого впровадження – ресоціалізації правопорушників, зниження ризику повторного порушення і забезпечення захисту прав.

Аналізуючи стандарти вищої освіти, можемо говорити про своєчасність і важливість включення комунікативної компетентності і як результат розвиток навичок соціальної взаємодії і поведінки в конфліктах. Підготовка орієнтована на формування soft skills для професійної комунікації.

Таким чином, формування комунікативних навичок через знання насамперед технік медіації у професійній підготовці правників є багатогранною та стратегічно значущою. Вона сприяє формуванню навичок побудови конструктивного діалогу, ефективного вирішенню конфліктів, забезпечує відповідність міжнародним стандартам правосуддя та посилює професійну етику. Інтеграція медіаційних практик у навчальний процес є важливим елементом розвитку правової культури і модернізації української освіти.

Література:

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
2. Діалогічний підхід у професійній підготовці правника. *Вісник Маріупольського державного університету Серія : Право.* 2024. Вип. 28. С. 7–1. <https://doi.org/10.34079/2226-3047-2024-14-28-7-13>
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII – Про вищу освіту | від 01.07.2014 № 1556-VII.